

Anbefalinger til revision af faglige mål, læreplaner og fagbilag, samt de 15 didaktiske principper

Udarbejdet af arbejdsgruppen til eftersyn af faglige mål, læreplaner og fagbilag, samt de 15 didaktiske principper på den forberedende grunduddannelse (FGU)

Indhold

Anbefalinger til revision af faglige mål, læreplaner og fagbilag, samt de 15 didaktiske principper	?
Anbefalinger til revision af faglige mål, læreplaner og fagbilag, samt de 15 didaktiske principper	1
Indhold	3
Indledning	4
Kommissorium	6
1. Udformning og indhold i læreplaner og fagbilag skal gøres mindre kompleks.	6
2. Mængden af faglige mål skal reduceres og tilknytningen til praksisbaseret undervisning forstærkes.	6
3. Der skal være tydeligere sammenhæng mellem mål, indhold og de afsluttende prøver.	6
4. De didaktiske principper skal forenkles og der skal skabes en tydeligere sammenhæng til grundkernen af FGU's opgave.	6
5. Det videre arbejde med revision og udvikling af fagbilag, læreplaner og didaktiske principper kræver god organisering og inddragelse af FGU-sektoren.	6
Arbejdsgruppens uddybning af opgaven	7
Anbefalinger	12
1. Udformning og indhold i læreplaner og fagbilag skal gøres mindre kompleks	12
2. Mængden af faglige mål skal reduceres og tilknytningen til praksisbaseret undervisning forstærkes	14
3. Der skal være tydeligere sammenhæng mellem mål, indhold og de afsluttende prøver	15
4. De didaktiske principper skal forenkles og der skal skabes en tydeligere sammenhæng til grundkernen af FGU's opgave	16
5. Det videre arbejde med revision og udvikling af fagbilag, læreplaner og didaktiske principper kræver god organisering og inddragelse	17
Opmærksomhedspunkter til anbefalingerne	19

Indledning

Denne rapport indeholder en række anbefalinger til forenkling og forandring af de faglige mål, læreplaner og fagbilag, samt de 15 didaktiske principper

Børne- og Undervisningsministeren lancerede i juni 2023 et initiativ, hvor der skal foretages et eftersyn af de didaktiske principper og de 21 fagbilag og læreplaner i den forberedende grunduddannelse (FGU).

I den politiske aftale om *Bedre veje til uddannelse og job* fra 2017, indgik FGU som en central nyskabelse, og uddannelsen blev etableret med start fra 1. august 2019. Der blev skabt en ny forberedende uddannelse med en særlig pædagogik, som ikke lignede andre uddannelses tilbud i Danmark. Etableringen af den nye uddannelse tog udgangspunkt i de unge, skulle fokusere på en helhedsorienteret, praksisbaseret og inkluderende pædagogik og havde bl.a. til formål at løfte kvaliteten af uddannelsesindsatsen for målgruppen. De unge skulle møde et sammenhængende og målrettet forløb med klar progression, for derefter at kunne påbegynde og gennemføre en ungdomsuddannelse eller komme i beskæftigelse.

Helt centralt i uddannelsen er de 15 didaktiske principper. En række principper, der skal fungere som pejlemærker for tilbuddet til eleverne på FGU. Principperne blev dannet på baggrund af ønsker fra den politiske aftalekreds og omhandler temaer af både metodisk og almenpædagogisk karakter.

Yderligere blev der ved etableringen lavet læreplaner for henholdsvis de almene fag og fagbilag til de faglige temaer, hvor fagets mål og indhold blev beskrevet.

De didaktiske principper, læreplaner og fagbilag blev lavet, inden FGU blev igangsat. Det var et stort arbejde med inddragelse af mange eksperter og fagfolk. Mange dygtige mennesker, både fra forskningsverdenen og praksis, satte deres viden i spil for at skabe de bedste rammer for FGU. Da målet var at skabe et uddannelses tilbud, som ikke lignede tidligere tilbud, var det også svært præcist at forestille sig, hvordan disse nye didaktiske principper, faglige mål, læreplaner og fagbilag ville virke i praksis, på trods af den store videnskapacitet, der indgik i arbejdet med at beskrive rammerne.

Nu er der gået over fire år, og der er et erfaringsgrundlag i FGU-sektoren, som gør, at der kan gøres status. FGU-sektoren har desuden henvendt sig til Børne- og Undervisningsministeriet med et ønske om at få forenklet de faglige mål. Børne- og Undervisningsministeren har bedt om, at der foretages et eftersyn af de 15 didaktiske principper og de faglige mål – herunder også læreplaner og fagbilag. Fokus for eftersynet er at vurdere om det er muligt at lave forenklinger i disse, samt undersøge om der er behov for at lave justeringer og rettelser, som sikrer en bedre undervisning til eleverne på FGU.

Derfor blev der i foråret 2024 nedsat en arbejdsgruppe, som har haft til formål at foretage dette eftersyn med henblik på at give Børne- og Undervisningsministeren en række anbefalinger til forenkling og forbedring af de 15 didaktiske principper, de faglige mål, læreplaner og fagbilag på FGU.

Arbejdsgruppen har i deres arbejde fået viden og inputs gennem undersøgelser, som STUK har lavet til netop dette arbejde, følgeforskningen til FGU som er lavet af Danmarks Evalueringsinstitut, samt en række oplæg fra forskere og andre videnspersoner. Herudover har arbejdsgruppen kunne bidrage med erfaringer både fra det oprindelige arbejde med at etablere FGU i 2018-19, samt viden og beskrivelser af konkret praksis fra FGU, som det ser ud i dag.

Arbejdsgruppens medlemmer

Formand Camilla Hutters, leder af Nationalt Center for Erhvervspædagogik ved Københavns Professionshøjskole

Birgitte Hejbøl Kristensen, skoleleder på FGU Vendsyssel

Elsbeth Petersen, skolevejleder på Waldemarsbo Efterskole

Ene Wolfsberg, direktør på FGU Syd- og Midtfyn

Henrik G. Mikkelsen, almenlærer på FGU Østjylland

Mette Lindberg, uddannelseschef på Aarhus HF & VUC

Steffen Lund, direktør på Nordvestsjælland Erhvervs- og Gymnasieuddannelser

Susanne Hjelmberg Larsen, lektor i erhvervspædagogik på UC Nord

Vibe Aarkrog, lektor i erhvervsuddannelsernes pædagogik på DPU ved Aarhus Universitet

Kommissorium

Arbejdsgruppen kommer med anbefalinger til justeringer af faglige mål, læreplaner og fagbilag, samt de 15 didaktiske principper ud fra følgende ambitioner:

- Anbefalingerne understøtter en forenkling i indhold, formuleringer eller struktur for at styrke læreplaner og didaktiske principper som arbejdsredskaber, der er lette at omsætte til god og motiverende undervisning.
- Anbefalingerne understøtter en tydeligere sammenhæng mellem indhold i de faglige mål, udprøvning, læreplaner, fagbilag og de 15 didaktiske principper, herunder sammenhæng mellem faglige mål og bedømmelseskriterier og ensartethed i opbygning og format.
- Anbefalingerne understøtter de retningsgivende mål for FGU og fastholder det faglige niveau, så unge på FGU stadig har samme mulighed for at fortsætte til ordinær uddannelse.

Arbejdsgruppen skal desuden anbefale et forslag til prioritering og rækkefølge i anbefalingerne ved et eventuelt videre arbejde med justering af faglige mål, læreplaner, fagbilag og de 15 didaktiske principper. Anbefalingerne skal kunne realiseres inden for gældende lovgivning.

Arbejdsgruppens hovedanbefalinger

Dette er de overordnede anbefalinger som arbejdsgruppen er nået frem til. De bliver uddybet og udfoldet i de næste afsnit.

1. **Udformning og indhold i læreplaner og fagbilag skal gøres mindre kompleks.**
2. **Mængden af faglige mål skal reduceres og tilknytningen til praksisbaseret undervisning forstærkes.**
3. **Der skal være tydeligere sammenhæng mellem mål, indhold og de afsluttende prøver.**
4. **De didaktiske principper skal forenkles og der skal skabes en tydeligere sammenhæng til grundkernen af FGU's opgave.**
5. **Det videre arbejde med revision og udvikling af fagbilag, læreplaner og didaktiske principper kræver god organisering og inddragelse af FGU-sektoren.**

Arbejdsgruppens uddybning af opgaven

Arbejdsgruppen har arbejdet med en nærmere kortlægning og forståelse af de udfordringer, som beskrives i kommissoriet. Arbejdsgruppens egne indsigter, oplæg fra videnspersoner samt undersøgelser og anden dokumentation har dannet grundlag for nedenstående uddybede udfordringsbillede.

Overordnet er det vigtigt for arbejdsgruppen at nævne, at FGU er en uddannelse, hvor undervisningen skal tilrettelægges for en mangfoldig elevgruppe. Eleverne har meget forskellige faglige indgangsniveauer, mange har personlige og sociale udfordringer. Desuden er de kommunalt fastlagte uddannelsesplaner og uddannelsesplaner for hver elevs overgang til beskæftigelse eller ungdomsuddannelse vidt forskellige.

Udfordringsbilledet beskriver kompleksiteten ift. at arbejde med de unge på FGU, og de efterfølgende anbefalinger skal anvise mulige løsninger, som giver større mulighed for at give undervisning med høj faglig kvalitet til eleverne på FGU.

Der er for mange faglige mål og de er for komplekse

Antallet af faglige mål for de enkelte læreplaner og fagbilag varierer fra 13 til 35 mål. Det store antal faglige mål er bl.a. en konsekvens af at opdele målene for eleven i viden, færdigheder og kompetencer, hvilket medvirker til at skabe unødvendigt mange faglige mål. Forskellen i antal faglige mål har ingen sammenhæng med fagenes vægt i uddannelsen og vurderes dermed ikke at være fagligt begrundet.¹ Det store antal faglige mål i nogle fag, kan gøre det vanskeligt at omsætte alle mål i undervisningen, samt skabe en oplevelse af stoftrængsel, når man samtidig skal indgå i tværfaglige helhedsorienterede forløb.

Sproglig uensartethed skaber kompleksitet og mindsker sammenhængen på tværs

På tværs af læreplaner og faglige bilag, indgår og anvendes de samme begreber forskelligt, hvilket skaber kompleksitet for lærerne og udfordrer en fælles forståelse af indholdet. Ifølge det gennemsyn STUK har lavet af fagbilag og læreplaner², vurderes der at mangle ensartethed og konsistens i formuleringerne. Det kan gøre det svært for lærerne at samarbejde om undervisningen på tværs og udfordrer etableringen af en fælles undervisningspraksis. Forskelle på tværs af de faglige niveauer i almene fag og faglige temaer bidrager desuden til uklarhed om, hvordan niveauerne skal tolkes i forhold til hinanden.

På samme tid fremstår læreplaner og fagbilag også for ensartede i deres opbygning: Fx indgår der visse steder tekst, som ikke er nødvendig for faget, men udelukkende er med, fordi den

¹ Notat om gennemsyn af fagbilag, læreplaner og didaktiske principper, STUK, 2024

² Notat om gennemsyn af fagbilag, læreplaner og didaktiske principper, STUK, 2024

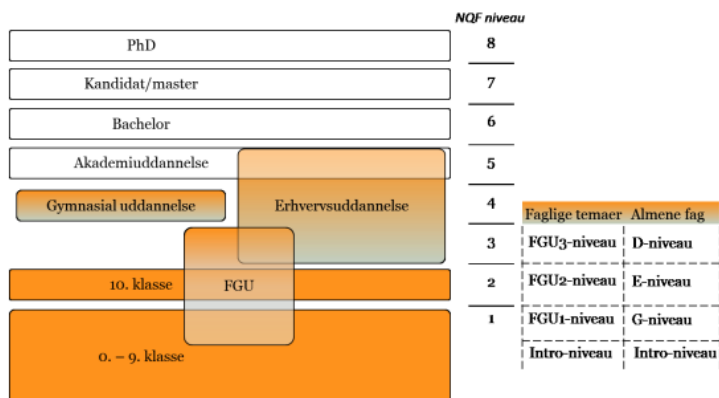
skabelon, som blev brugt i det oprindelige arbejde med læreplaner og fagbilag, har tilsagt det.

Samlet set er der identificeret et behov for at revidere skabelonen for læreplaner og fagbilag, samt indholdet af disse.

De forskelligartede faglige og taksonomiske niveauer skaber kompleksitet og vanskeliggør arbejdet med elevernes progression

På FGU er de almene fag delt op i fire niveauer: Introducerende niveau, G, E og D, og de faglige temaer er delt op i fire niveauer: Introducerende niveau, FGU-niveau 1, 2 og 3.

De almene fag er indplaceret på den nationale kvalifikationsramme for livslang læring. G-niveau svarer til niende klasse, E-niveau til tiende og D-niveau ligger lige under niveauet for gymnasiets første år. Dog er fagene anderledes og kan derfor ikke sidestilles med fx niende og tiende klasse ift. mål og indhold. I tilknytning hertil opererer både læreplaner og fagbilag med en taksonomisk beskrivelsesramme i form af begreberne viden, færdigheder og kompetencer, på de forskellige niveauer. Disse begreber kommer også fra den nationale kvalifikationsramme for livslang læring.

De forskellige niveauer, samt forskellig anvendelse, af taksonomi og opbygning i læreplaner og fagbilag medvirker til at øge kompleksiteten og vanskeliggør forståelsen af både indhold og niveauer, og derved vanskeliggøres også arbejdet med undervisningsplanlægning³. Det spænder desuden ben for en let integration af almene fag og faglige temaer, at der er fire niveauer for de faglige temaer og fire andre niveauer for de almene fag, ligesom at de mange niveauer i målenes taksonomi (viden, færdigheder og kompetencer) vanskeliggør en fælles og tydelig vurdering og italesættelse af elevens progression.

³ Bl.a. Notat om gennemsyn af fagbilag, læreplaner og didaktiske principper, STUK, 2024, samt oplæg fra henholdsvis Center for udgående kvalitetsarbejde, STUK samt Danmarks Evalueringsinstitut.

Der er ikke tilstrækkelig sammenhæng mellem de faglige mål, bedømmelseskriterierne og de taksonomiske niveauer

En analyse af læreplaner og fagbilag, som er foretaget af STUK⁴, påpeger, at sammenhængen mellem faglige mål og bedømmelseskriterier ikke er tydelig i alle læreplaner og fagbilag, hvilket kan gøre det udfordrende for underviseren at tilrettelægge undervisningen. Som eksempel ses det, at centrale faglige mål ikke er afspejlet i nogen af det pågældende fags bedømmelseskriterier. Det gælder fx for faget Dansk, hvor skriftlighed er beskrevet i faglige mål for alle niveauer, men ikke indgår i nogen af bedømmelseskriterierne.

Generelt vanskeliggør en uensartet sprogbrug i beskrivelsen af de enkelte niveauer i taksonomien, samt i dokumenterne, generelt forståelsen af læreplaner og fagbilag. Eksempler fra sektoren indikerer at ord som fx 'eksaminationsgrundlag', 'bedømmelsesgrundlag' og 'bedømmelseskriterier' i forskellige sammenhæng skaber forvirring. På samme måde kan begreber som 'dokumentation', 'produkter', 'temaer' og 'discipliner' misforstås, da de indgår forskelligt og med uensartet sprogbrug.⁵

Der findes ikke en præcis taksonomisk beskrivelse af, hvornår eleven har gennemført de forskellige niveauer tilfredsstillende ved prøverne. Det kan skabe usikkerhed om elevens reelle faglige niveau hos aftagerinstitutioner, som ikke oplever, at der er et ensartet nationalt niveau – et niveau der både i teori og praksis bør være ens på tværs af de forberedende uddannelser⁶.

Det kan vanskeliggøre en let integration af almene fag og faglige temaer, at der er fire niveauer for de faglige temaer og fire andre niveauer for de almene fag, ligesom de mange niveauer i målenes taksonomi (viden, færdigheder og kompetencer) vanskeliggør en fælles og tydelig vurdering og italesættelse af elevens progression.

De forskellige niveauer, samt forskellig anvendelse af taksonomi og opbygning i læreplaner og fagbilag, skaber en kompleksitet, som er med til at vanskeliggøre både forståelsen af indhold og niveauer, hvilket bidrager til, at besværliggøre planlægningen af den rette undervisning.

Der er for stor uensartethed i forhold til hvilke prøveformer, der anvendes i fag og faglige temaer, og det er i nogle fag og faglige temaer svært at begrunde behovet for prøveaflægning

På FGU findes tre forskellige prøveformer: portfolioprøve, praktisk prøve over én arbejdsdag og praktisk prøve over flere arbejdsdage. Der er stor variation ift. hvilke prøveformer, som er mulige i hvilke fag. Nogle fag har desuden mulighed for gruppeprøver, mens andre kun har mulighed for prøver for én person.

Den førnævnte analyse af fagbilag og læreplaner viser, at der er stor variation i hvilke af de tre prøveformer, det er muligt at afholde i de enkelte fag og faglige temaer. Det fremstår ikke

⁴ Notat om gennemsyn af fagbilag, læreplaner og didaktiske principper, STUK, 2024

⁵ Notat om gennemsyn af fagbilag, læreplaner og didaktiske principper, STUK, 2024

⁶ Elevers udbytte, foreløbig effekt og status på implementering af FGU, Tredje delrapport i evaluerings- og følgeforskningsprogrammet for den forberedende grunduddannelse (FGU), Danmarks evalueringsinstitut, 2024

tydeligt, hvorfor nogle prøveformer er mulige i nogle fag og faglige temaer, men ikke i andre. Derudover varierer det også, hvordan de enkelte prøveformer er beskrevet på tværs af læreplaner og fagbilag. Efter 5 år med FGU er der behov for at tage disse oprindelige beslutninger op til revision, da erfaringerne med fagene og de faglige temaer tyder på at flere prøveformer kan være relevante for de enkelte fag og faglige temaer end først antaget.

Det opleves som en hindring for en større integration mellem de almene fag og de faglige temaer, at prøverne er opdelt og fokuserede på det enkelte fag. Almenlærere og faglærere skal understøttes af læreplaner, henholdsvis fagbilag, ift. at skabe sammenhængende og helhedsorienteret undervisning.

Arbejdsgruppen vurderer, at der er behov for en mere præcis beskrivelse af kravene til de forskellige prøveformer, herunder særligt de almene fags tilknytning til praksis i portfoliopróven.

Analysen af fagbilag og læreplaner peger også på, at det er en udfordring, at elever på egu i visse tilfælde kan gå til andre typer prøver end dem, som er beskrevet i fagbilaget for det enkelte fag. De kan (pga. deres praktik) afvikle prøver over flere dage, men denne form er ikke beskrevet i alle fagbilag.

Hertil vurderes det som en udfordring, at prøverne på især de faglige temaer, men også på visse almene fag, ikke er adgangsgivende til ungdomsuddannelse eller har betydning for muligheden for at opnå beskæftigelse. Det kommer bl.a. til udtryk i følgeforskningen til FGU, samt oplæg som er afholdt for arbejdsgruppen, at det kan give motivationsudfordringer hos eleverne ift. det meningsgivende i at stræbe efter et højt niveau og prøveaflægelse⁷.

Det kan være en udfordring, at elever, som går på FGU pga. personlige og sociale udfordringer, men som har det faglige niveau til optag på ungdomsuddannelse fra tidligere, fx i dansk og matematik, er umotiverede for deltagelse i undervisning og for at gå til prøve i de fag.

Prøveafholdelsen af de praktiske prøveformer over én eller flere dage opleves til tider som planlægningsmæssigt svært og ressourcetungt – særligt i forhold til at sikre censors tilstedeværelse en hel dag eller blot for nogle timer, da censor ofte kommer fra institutioner som ligger langt væk.

Udfordrende at have et samtidigt fokus på både elevernes faglige, personlige og sociale trivsel og progression

Elevgruppen på FGU er meget sammensat ift. deres forudsætninger for at modtage undervisning og læring, og en del elever har store faglige, personlige og sociale udfordringer. Det kan dog være en udfordring at have et samtidigt fokus på alle tre dimensioner. Samtidig iagttages der en tendens til, at den faglige progression kan komme til at stå i skyggen af

⁷ Notat om elevers udbytte af FGU, læreres erfaringer med faglige mål og aftageres erfaringer med at modtage tidligere FGU-elever, STUK, 2024

arbejdet med personlige og sociale udfordringer.⁸ Det kan opleves, at der i læreplaner og fagbilag mangler en samtidighed og ligestilling, som gør det muligt at arbejde samtidigt med den faglige, den personlige og den sociale progression.

Der er for mange didaktiske principper og det er uklart hvem, der har ansvar for efterlevelse af dem

De 15 didaktiske principper udtrykker tilsammen FGUs DNA, men bl.a. følgeforskningen for FGU viser, at det store antal principper betyder, at den enkelte lærer kun kan fokusere på nogle få af dem. Der er forskel på hvilke principper, der især prioriteres efterlevet på den enkelte institution, og kun få principper prioriteres bredt på hovedparten af institutionerne.⁹ Nogle principper er desuden overlappende.

Det forekommer ikke logisk hvilke principper, der fremhæves i de forskellige fagbilag og læreplaner. Den enkelte lærer kan komme i tvivl om, hvorvidt det er vedkommendes ansvar alene at sikre efterlevelsen¹⁰.

De didaktiske principper er desuden ret forskellige i karakter. Nogle angiver bestemte standarder og metoder (fx synlig læring og sproglig opmærksomhed), mens andre angiver et overordnet formål (fx dannelse).

Øget og nye behov for digital dannelse

Læreplaner tager ikke højde for den seneste teknologiske udvikling, fx AI.

Eftersom læreplaner og fagbilag er udformet i en tid, hvor der ikke var samme brug af AI og andre nye digitale teknologier som nu, tager de ikke stilling til de muligheder og faldgruber, som findes i den nye teknologi. Derudover har de af gode grunde ikke taget højde for de nye anbefalinger vedrørende brug af skærme, samt anvendelse af synkrone og asynkrone virtuelle forløb. Det fordrer et behov for en ny form for digital dannelse blandt eleverne, ligesom der ikke er taget stilling til, hvilke nye muligheder AI giver til undervisningen, og hvilke nye kompetencer det kræver, at lærere og ledere har.

⁸ Elevers udbytte, foreløbig effekt og status på implementering af FGU, Tredje delrapport i evaluerings- og følgeforskningsprogrammet for den forberedende grunduddannelse (FGU), Danmarks evalueringsinstitut, 2024

⁹ Elevers udbytte, foreløbig effekt og status på implementering af FGU, Tredje delrapport i evaluerings- og følgeforskningsprogrammet for den forberedende grunduddannelse (FGU), Danmarks evalueringsinstitut, 2024

¹⁰ Undersøgelse af erfaringer med læreplaner, fagbilag og didaktiske principper, STUK, 2024

Anbefalinger

1. Udformning og indhold i læreplaner og fagbilag skal gøres mindre kompleks

Arbejdsgruppen mener, at læreplaner og fagbilag i deres nuværende opbygning og indholdsmæssige udtryk bør gøres mere enkle og tilgængelige. Den nuværende opbygningspræstationsstandarder, niveauer og måltaksonomier skaber en kompleksitet, som gør det svært at planlægge undervisning, der understøtter og tilgodeser de helhedsorienterede og praksisbaserede forløb, som er kendetegnende for pædagogikken på FGU. Ligeledes mener arbejdsgruppen, at kompleksiteten besværliggør samarbejdet på tværs af fag og faglige temaer. Arbejdsgruppen har derfor drøftet en række konkrete anbefalinger, der tilsammen kan bidrage til, at ovenstående kompleksitet kan mindskes.

Overordnet anbefales en gennemgribende revision af læreplaner og fagbilag, så det bliver mere enkelt for lærerne at planlægge undervisningen og derved give eleverne bedre mulighed for at nå deres mål.

Det anbefales, at udformningen af de faglige mål i læreplanerne reduceres til en kortfattet oversigt over faglige mål for eleven på niveau G, E og D, som i sit udtryk minder om oversigten over præstationsstandarder i fagbilagene. Derudover skal det sikres, at de bedømmelseskriterier, som skal udformes til de nye mål, stemmer overens med og dækker alle målene.

Det anbefales også, at den opdeling i viden, færdigheder og kompetencer, som findes i læreplaner og fagbilag, erstattes af faglige mål i lighed med den måde, de er anført i læreplanerne på erhvervsuddannelserne, avu og de gymnasiale uddannelser.

Arbejdsgruppen har drøftet det afsnit, som betegnes "kernestof" i de nuværende læreplaner, og oplever, at de rummer nogle udfordringer i deres detaljeringsgrad. Eksempelvis har danskfaget meget detaljerede stofområder oplyst inden for forskellige temaer ("tale og lytte", "læsning og fortolkning", samt "skriftlig fremstilling"). Det anbefales derfor, at der i et kommende revisionsarbejde findes en enklere form for beskrivelse af kernestof, som muliggør en kort og tydelig opridsning af de elementer og temaer, der er de mest essentielle for faget. Forenklingen må dog ikke betyde, at det faglige niveau sænkes. Praksisfaglighed bør desuden være indskrevet som et element i kernestoffet.

Tydeliggørelse af niveauer og taksonomier i læreplaner og fagbilag

Arbejdsgruppens drøftelser og erfaringerne fra sektoren, som bl.a. er indhentet gennem følgeforskningen til FGU¹¹, viser desuden, at der er udfordringer både blandt lærere og elever, ift. at forstå fag og fagbilags niveaumæssige placering ift. det øvrige uddannelsessystem. Der er derfor behov for en tydeliggørelse af, hvad de forskellige niveauer svarer til, ligesom der er behov for en vejledning ift. hvordan særligt FGU-niveauerne 1, 2 og 3 placerer sig ift. niveauerne på erhvervsuddannelserne (eud). Det anbefales derfor, at det tydeliggøres, hvad niveauerne G, E og D i læreplanerne svarer til fx ift. folkeskolens klassetrin.

Det anbefales endvidere, at der i FGU-niveauerne 1, 2 og 3 tilføjes en beskrivelse af det niveau, man som elev kan forventes at være på fx gennem brug af udtryk som "Begynder", "Øvet" og "Kompetent", samt beskrivelse af, hvad det indebærer at være på det enkelte niveau. Desuden anbefales det, at niveau 3 i fagbilagene bliver forklaret tydeligere som en supplerende kvalifikation, så det ikke sammenlignes med niveauet på grundforløbet på eud. Det bør desuden eksemplificeres og forklares i vejledningerne til de faglige temaer.

Det anbefales, at det undersøges om inddelingen i og beskrivelsen af niveauer (G, E og D, samt FGU niveau 1, 2 og 3) kan ensartes gennem konsistent sprogbrug på tværs af almene fag og faglige temaer, da det vil styrke samarbejdet på tværs af de almene fag og de faglige temaer.

For at sikre kortfattede og mere enkle læreplaner og fagbilag, anbefales det, at der i en redigering tages nøje stilling til indholdet, således at afsnit, som vurderes til ikke at have direkte relevans for faget eller det faglige tema, udelades.

Styrket sammenhæng mellem elevens faglige, personlige og sociale kompetencer

Arbejdsgruppen er enige om, at FGU har en stor opgave ift. at styrke både elevens faglige, personlige og sociale udvikling mv. (jf. FGU-lovens §2). Derfor anbefales det, at denne kobling afspejles tydeligere i læreplaner og fagbilag end i dag.

Konkret anbefaler arbejdsgruppen, at der i læreplanernes og fagbilagernes første afsnit: "Identitet og formål" suppleres med et afsnit, der tydeliggør, at det er en central del af fagets og det faglige temas identitet, at bidrage til at styrke såvel elevens faglige, personlige og sociale udvikling. Dvs. at arbejdet med faget og det faglige tema skal sikre eleven en samlet progression i forhold til elevens personlige, sociale og faglige kompetencer.

Herudover anbefales det, at arbejdet med elevens dannelse ift. at kunne indgå succesfuldt i fremtidige uddannelses- eller erhvervsarenaer, indarbejdes i afsnittet om løbende evaluering, og derved også kobles til målet for de sociale og personlige kompetencer.

Det anbefales, at afsnittet om it i læreplaner og fagbilag revideres og opdateres med mål for elevernes digitale kompetencer og dannelse med et særligt fokus på kunstig intelligens. Det anbefales yderligere at inddrage relevante dele af anbefalingerne, bl.a. vedr. balancen mellem

¹¹ Elevers udbytte, foreløbig effekt og status på implementering af FGU, Tredje delrapport i evaluerings- og følgeforskningsprogrammet for den forberedende grunduddannelse (FGU), Danmarks evalueringsinstitut, 2024

analoge og digitale undervisningsmidler, som blev fremsat af ekspertgruppen for ChatGPT og andre digitale hjælpemidler i april 2024.

Det anbefales, at det undersøges, om digital dannelse i højere grad kan integreres i faget PASE, for at understøtte elevernes øgede viden om, hvilken rolle it og andre digitale medier spiller i vores samfund, samt træne dem i at blive digitalt dannede borgere.

2. Mængden af faglige mål skal reduceres og tilknytningen til praksisbaseret undervisning forstærkes

Arbejdsgruppen mener, at de store forskelle i antallet af mål på tværs af fag og faglige temaer er med til at besværliggøre det tværfaglige samarbejde. Desuden er det lige nu sådan, at enkelte fag har et så højt antal relativt detaljerede mål, at det dels besværliggør planlægningen af helhedsorienterede forløb og dels gør det svært i visse tilfælde, at nå gennem alle mål i undervisningen. Arbejdsgruppen har derfor følgende anbefalinger ift. at forenkle de faglige mål. Disse skal ses i sammenhæng med de anbefalinger, som er afgivet ift. forenkling af fagbilag og læreplaner.

Det anbefales at de faglige mål forenkles, dvs. at der skal være færre mål, samt at læreplaner og fagbilag har et ensartet og begrænset antal faglige mål.

Det anbefales, at der udarbejdes tydeligere og mere konsistente formuleringer af de faglige mål, med fokus på at de skal være letforståelige, men samtidig dække fagets indhold. Det anbefales, at de faglige mål er formuleret så bredt, i både læreplaner og fagbilag, at de kan tilpasses den retning, de enkelte værksteder tilbyder (fagbilag), samt den praksis der arbejdes med (læreplaner).

Det anbefales at tilknytningen til praksis fremgår tydeligere af de faglige mål og kernestof end de gør nu. Dvs. at målene – særligt i de almene fag - formuleres, så de afspejler en praksisbaseret tilgang. Det er her muligt at hente inspiration fra målbeskrivelserne på erhvervsuddannelserne.

Som tidligere beskrevet i arbejdsgruppens uddybelse af opgaven, viser undersøgelser, at manglende konsistens i brug af ord i læreplaner og fagbilag kan bidrage til forvirring, når undervisningen skal planlægges med deltagelse af flere fag. Det anbefales derfor, at ensartethed i sprogbruget i læreplaner og fagbilag bruges til at understøtte muligheden for en helhedsorienteret og tværfaglig undervisning, fælles planlægning og et fælles fagsprog på tværs af de almene fag og faglige temaer.

3. Der skal være tydeligere sammenhæng mellem mål, indhold og de afsluttende prøver

Det anbefales, at der ses på prøveformerne og bedømmelseskriterierne i læreplaner og fagbilag, herunder formålet med prøverne. Derudover skal det undersøges hvordan det sikres, at udprøvningen rummer anvendelse af faget/det faglige tema i praksis for at afspejle den praksisbaserede undervisning. Konkret anbefales det at gøre det obligatorisk, at der indgår elementer eller beskrivelser af den praksis, som er indgået i undervisningen, i prøven for de almene fag, og at det indgår som en del af bedømmelsesgrundlaget.

I de almene fag, dansk og dansk som andetsprog, er der faglige mål, som angår elevernes skriftlighed, mens der ikke i alle fag er bedømmelseskriterier, som vedrører denne skriftlighed. Det har den konsekvens, at eleverne ikke nødvendigvis prøves i, om de har det rette relevante skriftlige niveau. Følgforskningen for FGU beskriver, at aftagerinstitutionerne (primært hf og eud) har konstateret, at eleverne fra FGU generelt er svage skriftligt.

Det anbefales derfor, at det gennem prøveformer og bedømmelseskriterier sikres, at elever udprøves i forhold til relevante faglige mål for skriftlighed i dansk og dansk som andetsprog.

Det anbefales, at der igangsættes undersøgelser af muligheden for, om det kan gøres mere motiverende og attraktivt for eleverne, at opnå og afslutte et fagligt tema på niveau 3. Et eksempel kunne være, at det i vejledningen vedr. optagelsessamtaler på ungdomsuddannelserne indbygges, at prøveresultater fra både almene fag og faglige temaer, herunder aflæggelse af niveau 3 prøver. Prøveresultaterne skal således tillægges betydning i de optagelsessamtaler, som aftagerinstitutioner gennemfører med elever fra FGU, som fx søger optagelse på GF2.

Det anbefales, at det undersøges om elever, der allerede har opnået gode prøveresultater i dansk og matematik, skal have mulighed for at få dispensation fra kravet om undervisning og prøveafleggelse i de to fag, såfremt helt særlige forhold taler derfor. Arbejdsgruppen foreslår konkret, at det undersøges om elever som har aflagt prøve på niveau D, og opad, kan få gavn af denne dispensation, mens elever som har bestået på lavere niveau stadig vurderes til at kunne have gavn af den faglige progression, som tilbydes på FGU ift. at kunne indtræde succesfuldt på en ungdomsuddannelse efterfølgende.

Det anbefales, at den arbejdsgruppe, som skal revidere læreplaner og fagbilag på baggrund af de praksiserfaringer, der er opnået i FGU's første år, gennemgår hvilke af de prøveformer, som er til rådighed, der skal være mulige i de enkelte fag og faglige temaer. Herunder for elever på egu, således at de kan beskrives i de læreplaner og fagbilag, hvor de mangler.

Yderligere anbefales det, at der i revisionen arbejdes med, at tydeliggøre hvilke krav og forventninger, der stilles til de forskellige prøver. Eksempelvis er det ikke tydeligt hvilke krav, der er til skriftlighed i portfolioprøven.

Det anbefales, at det undersøges, hvorvidt det er muligt at give PASE og Identitet og Medborgerskab en endnu mere central plads som dannelsesfag. Det kunne fx ske ved, at undersøge muligheden for, at gøre fagene prøvefri, da de i dag ikke har betydning for elevernes mulighed for optag på ungdomsuddannelse. Herved vil indholdet, endnu bedre end

i dag, kunne målrettes den lokale kontekst og de emner som er aktuelle og relevante. Dette vil skulle ske med hensyntagen til fagets mål.

Det anbefales, at et fælles nationalt niveau i fag og faglige temaer understøttes gennem en række indsatser. Det kan eksempelvis være censorkurser, kurser i prøveafvikling og i fastlæggelse og anvendelse af bedømmelseskriterier m.m. Der kan også gennemføres forsøg med brug af censorer fra folkeskolen, avu og eud.

Ud over anbefalinger til de nuværende tre prøveformer, mener arbejdsgruppen også, at der er behov for at udvikle og gennemføre forsøg omkring prøveformer, som yderligere kan kvalificere prøverne på FGU.

Det anbefales, at der udvikles og gennemføres forsøg med prøveformer på FGU. Fx hvor man kombinerer udprøvning i et alment fag og et fagligt tema, samt eksperimenterer med om de praktiske prøveformer over én eller flere arbejdsdage kan justeres, så de i endnu højere grad kan tilpasses en FGU-virkelighed. Herudover anbefales det, at undersøge om der er andre mulige prøveformer, som kan anvendes i flere fag og faglige temaer.

4. De didaktiske principper skal forenkles og der skal skabes en tydeligere sammenhæng til grundkernen af FGU's opgave

Igennem de didaktiske principper, skal FGU sætte sin retning. Det er arbejdsgruppens opfattelse, at der er fare for, at den store mængde principper kan være med til, i en vis grad, at udvande fokus på det, som bør være FGU's DNA. Derfor bør der skæres ned på mængden af principper og samtidig laves en mere enkel beskrivelse af principperne, så de understreger deres formål som central retningsgiver for FGU-institutionernes virke. Dette skal ske gennem en reduktion af det nuværende antal principper, en ny struktur på principperne og en tydeliggørelse af princippernes status i den overordnede beskrivelse af dem.

Det anbefales derfor, at der, i forlængelse af følgende formulering: *"Skolens samlede virke skal bygge på følgende kendetegn for undervisningen i fag og faglige temaer samt for skolens øvrige aktiviteter"*, som indleder de 15 didaktiske principper, indarbejdes, at institutionen skal tydeliggøre, hvordan de gennem sit virke realiserer og implementerer de didaktiske principper.

Det anbefales, at der i indledningen til de 15 didaktiske principper understreges, at institutionen, jf. formålsparagrafferne for FGU, skal forberede eleverne til at gennemføre en ungdomsuddannelse eller opnå ufaglært beskæftigelse. Endvidere at de didaktiske principper skal understøtte, at FGU kan blive en trædesten for eleverne, hvor de tilegner sig både dannelse og uddannelse, så de er fagligt, personligt og socialt parate til at gennemføre næste skridt i deres uddannelsesplan.

Arbejdsgruppen anbefaler en forenkling, hvor de didaktiske principper formidles i en forenklet og sammenhængende form via anvendelse af tre overordnede principper, med følgende

overskrifter: 1) Helhedsorienteret og praksisbaseret undervisning, 2) Progression og struktur og 3) Inkluderende læringsmiljøer. Indholdet skal udfolde og beskrive de resterende nuværende didaktiske principper, med nedenstående undtagelser. Den præcise formulering overlades til et evt. videre arbejde med revision af de 15 didaktiske principper, som anbefalet jf. afsnittet om anbefalinger til det videre arbejde.

Det anbefales, at uddybningen af de tre principper gøres kortfattet, og at følgende nuværende principper helt udelades: "Dannelse", fordi det hører hjemme i FGU's formål, og "sundhed, ernæring og motion", fordi dette italesættes på anden vis i lov¹² og læreplaner/fagbilag.

Det anbefales, at det didaktiske princip "evaluering" ændres til "evaluering og feedback".

For at sikre sammenhæng til fagbilag og læreplaner anbefales det, at de didaktiske principper bliver eksemplificeret og uddybet i vejledningerne til læreplaner og fagbilag med fokus på, hvordan man kan arbejde med dem.

5. Det videre arbejde med revision og udvikling af fagbilag, læreplaner og didaktiske principper kræver god organisering og inddragelse

Arbejdsgruppen mener, at de ovenstående anbefalinger har størst chance for at blive godt udviklet og implementeret i sektoren, hvis der sikres en god organisering af arbejdet med revideringen af læreplaner, fagbilag og didaktiske principper, samt en plan for implementeringen. De nye tiltag skal gribes af FGU-sektoren og det kræver, at der bliver en implementeringsfase med fokus på afprøvning og kapacitetsopbygning, inden de for alvor kan igangsættes.

Det anbefales derfor, at der sikres en systematisk proces for en tværgående gennemskrivning af læreplaner og fagbilag for at sikre ensartethed og konsistens.

Det anbefales herunder, at der nedsættes en tværgående projekt- og koordineringsgruppe, som sikrer sammenhæng på tværs af de enkelte arbejdsgrupper. Gruppen skal bestå af relevante medarbejdere fra både Børne- og Undervisningsministeriet, forskningsområdet og FGU-sektoren.

Herudover bør der være et antal arbejdsgrupper, svarende til hvert fag eller fagligt tema, bestående af kompetente fagpersoner fra både FGU-sektoren og aftagerinstitutionerne (primært eud og hf) til gennemskrivning af de enkelte fagbilag og læreplaner. Rekrutteringen af deltagere fra FGU-sektoren kan ske med inddragelse af de faglige netværk, som er etableret i sektoren.

¹² Lov om forberedende grunduddannelse § 42, stk. 1

Det anbefales generelt, at der sikres høj involvering af sektoren ift. at inddrage konkrete erfaringer og viden i arbejdet med en gennemskrivning. Her kan FGU Danmarks videnscenter med fordel inddrages ift. at kunne skabe hurtig kontakt og sammenhæng til FGU-sektoren.

Yderligere anbefales det, at der, to – tre år efter igangsættelsen af de nye tiltag, foretages en evaluering og efterbehandling for at vurdere om der er behov for justeringer.

Opmærksomhedspunkter til anbefalingerne

Arbejdsgruppen har drøftet en række emner, som ikke direkte knytter an til gruppens kommissorium. Ikke desto mindre opleves disse punkter, at have en betydning for en succesfuld eventuel revision og implementering af læreplaner og fagbilag, samt didaktiske principper. Derfor har arbejdsgruppen valgt at medtage disse som en række opmærksomhedspunkter.

- Centralt i arbejdsgruppens drøftelse, har været FGU's vigtige, men også vanskelige, arbejde med samtidigt at styrke elevens faglige, personlige og sociale kompetencer. Den faglige mestring, der er i fokus i læreplaner og fagbilag, kan fremme personlig og social udvikling og omvendt. Derfor anbefaler arbejdsgruppen, at der igangsættes et udviklingsarbejde, der har fokus på at udvikle og afprøve undervisning, hvor elevens faglige, personlige og sociale progression udvikles i et hele og understøtter hinanden. Udviklingsarbejdet bør samtidig afdække hvilke pædagogiske kompetencer, herunder specialpædagogiske, som er nødvendige hos medarbejderne.
- Der bør være et generelt fokus på udviklingen af de læremidler, som skal understøtte lærerne i arbejdet med at nå de nye mål.
- Der bør ligeledes udvikles materialer, vejledninger og eksempler på gode måder at arbejde alsidigt med både elevens faglige, sociale og personlige kompetencer, der har fokus på det integrerede arbejde i fagene og faglige temaer med at styrke elevens samlede personlige, sociale og faglige udvikling.
- Det visuelle og grafiske layout i læreplaner og fagbilag er vigtigt for at de bedst muligt kan fungere som værktøjer i lærernes arbejde. Særligt vejledningerne til fag og faglige temaer kunne bygges op i en mere visuel form, som giver et andet grafisk input og samtidig benytter sig af konkrete eksempler.
- Der skal være fokus på at sikre den nødvendige kompetenceudvikling, af både lærere og ledelse, som kan understøtte lærernes arbejde med både de didaktiske principper og undervisningens planlægning med de nye læreplaner, fagbilag og prøver, og som derved kan bidrage til udvikling af en fælles didaktik mellem pgu- og agu-lærere. Der er i den forbindelse også behov for at understøtte arbejdet i faggrupper og arbejdet med pædagogisk ledelse.
- Der bør sikres en sammenhæng til, og viden om, arbejdet med læreplaner på andre uddannelsesområder. Særligt med fokus på det arbejde, som pågår ift. nye læreplaner i folkeskolen med henblik på at få inspiration til revisionen på FGU-området.

